

8. רש"י בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טו (טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם - מהו ויראו, הכירו במיתתו אצל יוסף, שהיו רגילים לסעוד עמו על שולחנו של יוסף והיה מקרבן בשביל כבוד אביו, ומשמת יעקב לא קרבן:

9. שפתי חכמים בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טו אות י בב"ר (פ' ק' ח') א"ר תנחומא הוא לא נתכוין אלא לשם שמים, אמר לשעבר אבא מושיב לי למעלה מיהודה שהוא מלך ולמעלה מראובן שהוא בכור, עכשיו אינו בדין שאשב למעלה מהם וכו' עד כאן, ולמטה גם כן לא היה רוצה לישב מפני כבוד המלכות:

10. דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טז (טז) ויצו אל יוסף. ובחיי אביהם למה לא צוו אלא אמרו מה לנו לעורר השנאה שהרי כבר שכחה והלכה לה כיון שחזרו מלקבור אביהם ועבר יוסף על הבור שהשליכוהו אחיו אמר ברוך שעשה לי נס במקום הזה אמרו עדיין יש שנאה טמונה בלבו מיד ויצו אל יוסף:

שעורי דעת חלק ג - ממשלת הדעת שעור יא הרב יוסף יהודה ליב ב"ר מרדכי בלוך נולד בשנת תר"ך (1860) בליטא. למד בישיבת וולוז'ין ובישיבת המוסר בעיר קלם אלא עוד יותר יש להתפלא הפלא ופלא, כי אחרי שישבו כשבת אחים יחד שבע עשרה שנה, בראותם כי מת אביהם, ויראו מאד ויאמרו: "לו ישטמנו יוסף וגו'". האם בכל משך העת הגדולה הזאת עוד לא הכירו בתומת נפש יוסף הצדיק ודמו, כי שקר להם בהראותו אהבתו להם? או האם בלתי אפשר, גם אחרי כל מה שעשה והראה להם, להטהר מחלאת השנאה הנטועה, אשר לאדם דרכה? - אתמהא!

11. בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק יד - כ (יט) ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני: (כ) ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחית עם רב אור החיים

(יט) כי התחת אלקים וגו' פירוש אם אתם חייבים עונש על הדבר אלקים שופט ולא אקום ולא אטור. וטעם שלא מחל להם, אפשר לצד שבני נח אין הדבר תלוי במחילתם כי יחטא אדם לחבירו כמו שתאמר גזלו ומחל הנגזל אינו פטור הגזלן ממיתה, או אפילו ישראל אם גנב ישראל ומכרו אין ביד הנגנב לפוטרו לגנב ממות.

12. רבינו בחיי בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק יז מכל מקום לא ראינו שיזכיר הכתוב מחילה ביוסף ולא שיודה להם שישא פשעם וחטאתם, ואם כן מתו בענשם בלא מחילת יוסף ואי אפשר להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להפקד אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות.

פרשת ויחי – החשש מיוסף

1. בראשית (פרשת ויחי) פרק מח פסוק ז (ז) ואני גבאי מפקדן מטה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד פקרת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם: רש"י

ואקברה שם - ולא הולכתי אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי [תרעומת], אבל דע לך שעל פי הדבור קברתי שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבוזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעולתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם.

2. רמב"ן בראשית (פרשת ויחי) פרק מח פסוק ז ועל דרך הפשט גם כן אמר לו כן כמתנצל, שלא יחר ליוסף בראות חפצו בקבורת המערה על שלא קבר אמו שם, וכאשר קבר שם את לאה, ולכך אמר לו כי מתה בארץ כנען ולא נקברה בחוצה לארץ כאשר תהיה קבורת מצרים ליעקב, ומתה בדרך בפתע פתאום ולא יכול לקברה שם, כי איך יעזוב את בניו ואת מקנהו בדרך וילך מהרה עמה למערת המכפלה

3. רמב"ן בראשית (פרשת ויחי) פרק מח פסוק ז ואני סבור שהיו אלו דברי התנצלות, וגם יוסף יודע שמתה בדרך ונקברה בארץ, וכבוד עשה לה במותה, אבל הכוונה ליעקב שלא הולך אותה למערה כדי שלא יקבור שם שתי אחיות, כי יבוש מאבותיו, ולא היה הנשאת לו ראשונה בהיותו, ורחל באהבתו אותה בנדר אשר נדר לה לקחה:

4. בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק יד - כ (יד) וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחרי קברו את אביו: (טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב וישב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו: (טז) ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר:

(יז) זה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי אביך ויבך יוסף בדרךם אליו: (יח) וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים: (יט) ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני: (כ) ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחית עם רב

5. רש"י בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טז אביך צוה - שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן שלא נחשד יוסף בעיניו:

6. אבן עזרא בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טו (טו) לו ישטמנו שמא יטור לנו איבה, כמו וישטום עשו

7. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) כ"ו פרשת ויחי פרשה קא ויבך יוסף בדברם אליו, אמר כך אחי חושדין אותי.

תחילת דרכו של יוסף

18. מתוך אתר מכון סמיר לפסיכותרפיה על אף שנתינה ונדיבות הן מהותיות לחיי האדם בחברה, הן צריכות לבוא ממקום של בחירה ולא מתוך כניעה לתגובת ריזיו אוטומטית. המרצים אינם מסוגלים להגיד לא, חשים לעיתים שדמם מעין "הפקר", כל אחד יכול לבקש מהם כל דבר והם פשוט יסכימו, ובנוסף לחוסר האונים הם יחושו אשמה עצומה ויפתחו דימוי עצמי ירוד ושברירי. הצורך הכפיייתי לרצות אחרים נובע במקרים רבים מחרדה חברתית, מהפחד לאכזב, להכעיס, מהפחד שהאדם לו סירבתי לא ירצה עוד בחברתי, מהפחד שלא להיות נאהב. החרדה הזו גורמת להתנהגות מרצה המשרתת את הסביבה, אך היא הרסנית עבור האדם עצמו, שבהיעדר תקשורת אסרטיבית, מתקשה להיות נאמן לרצונותיו ולממש את משאלות ליבו.

19. מסכתות קטנות מסכת דרך ארץ פרק ד הלכה ה לא יא אדם ער בין הישנים, ולא ישן בין הערים, ולא בוכה בין השוחקים, ולא שוחק בין הבוכים, ולא יושב בין העומדים, ולא עומד בין היושבים, ולא קורא בין השונים, ולא שונה בין הקורים. כללו של דבר, לא ישנה אדם מדעת הבריות.

20. משנה מסכת אבות פרק ד משנה א איזהו מכובד המכבד את הבריות שנאמר (שמואל א' ב') כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו.

21. אור ישראל איגרת ל (ר' ישראל סלנט) והיותר כבד בבחינת התיקון. הוא בדבר המדות. כי זה כלל גדול במדות. שרוב מדות הטובות. המה רק במה שנוגע להאדם בעצמו. אכן במה שנוגע לחבירו. החוב להשתמש בכל עוז בהפוכה. כמו לברוח מן הכבוד היא מדה יקרה. כמאמרם ז"ל (אבות פ"ד) כי תאות הכבוד תוציא את האדם מן העולם. אכן במה שנוגע לחבירו. אמרו רז"ל (שם) איזהו מכובד המכבד את הבריות. הפרישות אשר היא מעלה נשגבה לבני עליה. היא רק בבחינת האדם לעצמו. אבל במה שנוגע לתועלת והנאת חבירו.

22. פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק ד ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו, וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום. א"ר אחוה בר זעירא מתוך גנותם של שבטים אתה יודע שבחן, שהרי באבשלום כתיב ולא דבר אבשלום עם אמנון מטוב ועד רע (ש"ב יג כב), שהיה הדבר טמון בלבו, אבל כאן ולא יכלו דברו לשלום, מה שבלב היה בפה,

23. רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ה כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה, ולא זהירה תורה אלא על שנאה שבלב, אבל המכה את חבירו והמחרפו אף על פי שאינו רשאי אינו עובר משום לא תשנא.

13. בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק ד - ה (ד) וַיֵּרְאוּ אֶחָיו כִּי אֹתוֹ אָהַב אָבִיהֶם מִכָּל אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוֹ לְשָׁלֹם: (ה) וַיִּחְלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגֵּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנְאוֹ אֹתוֹ:

העמק דבר (ה) ויגד לאחיו ויוסיפו עוד. עוד לא הגיע המקרא לספור החלום ופתרונו, אלא על הגדת החלום שלו הוסיפו שנאה, יהיה איזה חלום שיהיה, באשר ידוע שאין להגיד חלום אלא לאוהב כדאי' פ' הרואה ובזוה"ק פרשת מקץ [קפ"ג א'], והוא בא להגיד להם חלומם ומראה בזה שחושב אותם לאוהביו, וזה אינו בעיניהם אלא צביעות וחנופה שאינו מתקבל על דעת נקיה, אבל מכ"מ נענו לו, עד שהגיע

14. בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק ו (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: חזקוני

(ו) ויאמר אליהם שמעו ספר להם חלומם להוציא מלבם אם יעלה לגדולה לא מאת אביו הוא אלא מסייעתא דשמיא

15. בראשית (פרשת וישב) פרק לז פסוק י (י) וַיֹּסְפֶר אֶל אֶבְיָו וְאֶל אֶחָיו וַיַּגְעֵר בּוֹ אֶבְיָו וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הַבּוֹא נְבֹא אֲנִי וְאֶמְךָ וְאֶחֱיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אַרְצָה: רש"י ויגער בו - לפי שהיה מטיל שנאה עליו:

16. אמת ליעקב ויקרא (פרשת אמור) פרק כא פסוק ב הרב יעקב ב"ר בנימין קמניצקי נולד בשנת תרנ"א (1891) בליטא, והיה תלמידם של רנ"צ פינקל'הסבא מסלובודקה, רבי איסר זלמן מלצר ואפשר דלפי מושגם באמת נחלקו ג"כ בפרק האשה שנתארמלה [כתובות דף י"ז ע"א] בענין כיצד מרקדין לפני הכלה, דב"ה סברי דיאמר כלה נאה וחסודה, וב"ש ס"ל די ש בזה חשש שקר, והיינו דב"ש סברי שבשום אופן אסור לשנות מהאמת לאמיתה, ולכן אפילו אם אחד קנה מקח רע מן השוק אסור לשבחו - שהרי לפי האמת האמיתית הרי זה מקח רע, וב"ה סברי דכיון דלעולם בעינן שתהיה דעתו של אדם מעורבת עם הבריות א"כ אין זה נחשב לשקר, והיינו שצריך להתחשב עם האמת של רגשי האדם, ודו"ק היטב. ונבין לפ"ז מה דאיתא בספרי קבלה דלעתידי לבוא תיפסק ההלכה כבית שמאי, והיינו משום דרק בעולמנו צריכים אנו להתחשב עם האמת הנראית לרוב בני אדם, אבל לעתידי לבוא שאז תתגלה האמת האמיתית בודאי תהיה ההלכה כב"ש

17. מתוך האתר של שיטת מים שקטים כחושבים על רגישות יתר הגישה צריכה להיות שמדובר במונח שגוי. לא רגישות יתר כי אם אדם רגיש מאוד. תכונה שיש לה יתרונות וחסרונות. אנשים בעלי רגישות גבוהה עלולים לכעוס על עצמם, לא לקבל את עצמם, לפתח רגשי נחיתות ולא להבחין בצדדים החיוביים של אישיותם.

תחושת שותפות בהתמודדות מביאה לתחושת קירוב

24. בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טו
(טו) וַיֵּרְאוּ אַחֵי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף
וְהִשָּׁב יֵשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרְעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

25. אור הצפון חלק א יום הדין
רבי נתן צבי ב"ר משה פינקל היה מראשי תנועת המוסר. כונה 'הסבא מסלובודקה'.
ולא עוד אלא שהאחים היו מרוצים יותר לוא לא היה יוסף מדבר אתם דברי נוחם ופיוסים אלא היה מתאכזר כלפיהם ומעניש אותם קשות, כי אז היו רואים בזה ספוק - מה שלפחות באו על ענשם, וכפי שטענו לאחר מכאן: "לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את הרעה אשר גמלנו אותו (בראשית נ), כלומר: "הלואי שישטמו אותנו וישיב לנו רעה". אבל לאחר שיוסף לא הוכיח אותם כלל ועוד ניחם אותם, לא היה גבול להתבישותם ולבהלתם האיומה מפניו.

26. מלבי"ם בראשית (פרשת ויחי) פרק נ פסוק טו
כבר בארתי בס' ארצות השלום מ"ש החכם אם רעב שונאך האכילהו לחם, שהנקמה היותר גדולה מאויבו הוא אם תחת איבתו והרעה שעשה לו ישימהו מאוכלי שלחנו ויעשה עמו אך טוב וחסד, שאז יזכור תמיד מה שהוא הרע לעשות, וז"ש כי גחלים אתה חותה על ראשו. ואחי יוסף הרגישו זאת, וטובת יוסף היה בעיניהם כי חותה גחלים על ראשם

סיכום קצר:

בין יוסף לאחים יש מחלוקות עקרונית שמצאנו לה מקור במחלוקת ב"ה וב"ש - האם ראיית המציאות מתוך הרגש של הזולת היא שקר או אמת. להלכה נפסק כב"ה ולכן כאשר אדם לקח מקח רע מהשוק, מותר לחברו להחמיא על המקח למרות שבעינו מדובר בקנייה לא מוצלחת ומכאן קובעים ב"ה את המשפט המוסרי: "לעולם תהיה דעתו של האדם מערבת עם הבריות".

מעורבות רגשית גבוהה יכולה להוות סכנה בה אדם מנסה לרצות את הסביבה. חובתו של האדם לא לפעול מתוך ריצוי אלא מתוך רצון לעשות טוב. אדם שפועל מתוך תחושת ריצוי חושב על עצמו, כל עניינו הוא למצוא חן, לעומת אדם שפועל מתוך רצון לעשות טוב שכל מחשבתו היא על הזולת. שבת שלום ומבורך!

